

ALUEVAALIVAIKUTTAMISEN TAUSTAMATERIAALI PIIREILLE:

1 Hyvinvointialueen ABC

Suomeen on perustettu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen toimeenpanoa ja voimaannuttamista koskevan lain perusteella 21 hyvinvointialuetta 1.7.2021 lukien.

Helsingin kaupungilla ja Ahvenanmaan maakunnalla on sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämismääräykset omalla alueellaan.

Hyvinvointialue on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto ja lailla määrätty tehtävät, samalla tavalla kuin valtiolla, kunnilla ja kuntayhtymillä.

Uudistuksen toimeenpanoa koskevan lain mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät ja järjestämismääräykset siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

Alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen toteuttamiseksi hyvinvointialueista muodostetaan viisi yhteistyöaluetta, jotka vastaavat nykyisiä yliopistosairaaloiden erityisvastuualueita.

Hyvinvointialueiden vastuulle 1.1.2023 siirtyvät palvelut

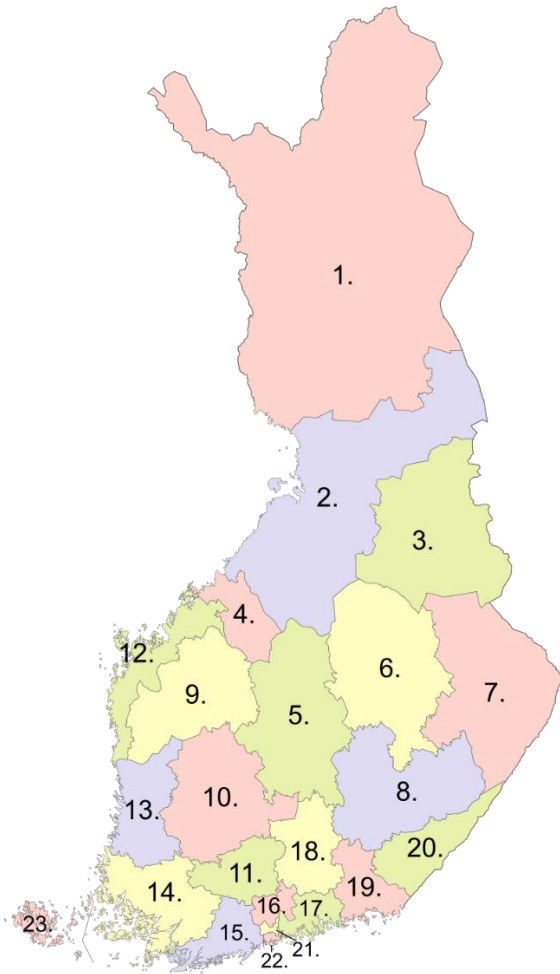
Muun muassa seuraavat palvelut siirtyvät hyvinvointialueille:

-sosiaalihuollon palvelut (esimerkiksi vanhuspalveluiden kotipalvelu ja kotihoito), vammaispalvelut, oppilashuolto, lastensuojelu, päihde- ja mielenterveysyhteistyö, sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta terveydenhuollon palvelut, esimerkiksi terveyskeskusten palvelut, hammashuolto, erikoissairaanhoito -pelastustoimi

Hyvinvointialue tytäryhteisöineen muodostaa hyvinvointialuekonsernin. Hyvinvointialue päättää, mitä palveluita se tuottaa itse ja mikä osa palveluista annetaan yksityisen tai kolmannen sektorin hoidettavaksi. Kaikkea tuotantoa hyvinvointialue ei voi siirtää yksityiselle sektorille vaan lain mukaan hyvinvointialueen pitää myös itse tuottaa sote-palveluita.

Hyvinvointialueet muodostetaan pääosin nykyisen maakuntajaon pohjalta. Uudenmaan maakunta jakaantuu neljään hyvinvointialueeseen ja näiden lisäksi palveluita järjestää Helsingin kaupunki. Lisäksi HUS-yhtymällä on järjestämismääräykset laissa säädettyihin ja HUS-järjestämismääräyksessä sovittuihin erikoissairaanhoitoon tehtäviin.

Laki hyvinvointialueesta 611/2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210611>

1. [Lapin](#) hyvinvointialue
2. [Pohjois-Pohjanmaan](#) hyvinvointialue
3. [Kainuun](#) hyvinvointialue
4. [Keski-Pohjanmaan](#) hyvinvointialue
5. [Keski-Suomen](#) hyvinvointialue
6. [Pohjois-Savon](#) hyvinvointialue
7. [Pohjois-Karjalan](#) hyvinvointialue
8. [Etelä-Savon](#) hyvinvointialue
9. [Etelä-Pohjanmaan](#) hyvinvointialue
10. [Pirkanmaan](#) hyvinvointialue
11. [Kanta-Hämeen](#) hyvinvointialue
12. [Pohjanmaan](#) hyvinvointialue
13. [Satakunnan](#) hyvinvointialue
14. [Varsinais-Suomen](#) hyvinvointialue
15. [Länsi-Uudenmaan](#) hyvinvointialue
16. [Keski-Uudenmaan](#) hyvinvointialue
17. [Itä-Uudenmaan](#) hyvinvointialue
18. [Päijät-Hämeen](#) hyvinvointialue
19. [Kymenlaakson](#) hyvinvointialue
20. [Etelä-Karjalan](#) hyvinvointialue
21. [Vantaa-Keravan](#) hyvinvointialue
22. Helsinki
23. Ahvenanmaa

<https://soteuudistus.fi/hyvinvointialuekartta>

Liitteenä on taulukko, josta voit katsoa, minkä hyvinvointialueen alueella piiri ja yhdistykset toimivat (Kirsti Mustakallio 2021)

2 Tilannekuva

Hyvinvointialueet on perustettu, ja niiden toiminnan valmistelu on käynnissä. Kaikille 21 hyvinvointialueelle on nimetty väliaikaiset valmistelutoimielimet lukuun ottamatta Helsinkiä, joka vastaa alueellaan sote- ja pelastuspalveluista.

Väliaikaiset valmistelutoimielimet eli VATEt koostuvat sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen viranhaltijoista, jotka edustavat hyvinvointialueen kuntia, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueita, sairaanhoitopiiriä, erityishuoltopiiriä ja alueen pelastustoimea

Alueet ovat sopineet itse, mikä viranomainen asettaa VATEn. Kyseinen asetettu viranomainen on VATEn hallinnollinen kotipesä. Nämä hallinnolliset taustaorganisaatiot vaihtelevat eri alueilla. Niinpä VATEn

taustaorganisaationa voi olla maakuntaliitto, sairaanhoitopiiri, maakunnan sote-kuntayhtymä tai yksittäinen kaupunki.

Uudistuksen painopiste on asetunut kansalliselta tasolta alueille: hyvinvointialueilla on valta päättää asioistaan. Kun toimivalta eläkkeellä olevien kannalta tärkeiden palveluiden kohdalla on itsehallinnollisilla paikallisilla toimijoilla, on eläkeläisjärjestöjen vaikutettava niihin.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden irrottaminen kunnista on käynnissä. Se tarkoittaa sitä, että on paljon asioita, joiden osalta on epäselvää, miten ne sijoittuvat kuntiin, hyvinvointialueille ja niiden yhdyspinnalle. Onnistuminen edellyttää, että työnjaosta saadaan selkeä ja toimiva niin kuntien, hyvinvointialueiden kuin eläkeläisjärjestöjen näkökulmasta. Vaikuttamisen kannalta se tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että piirillä on oikea tilannekuva, sen on löydettävä oikea kohde ja oltava liikkeellä oikea-aikaisesti.

Miten Eläkeliiton piirit voivat rakentaa osallisuutensa käynnissä olevaan muutokseen?

1. Ota yhteyttä hyvinvointialueen vastuuvalmistelijoihin

Väliaikaiset valmistelutoimielimet eli VATet ovat alueen kunnissa ja kuntayhtymissä työskenteleviä sosiaali- ja terveydenhuollon johtavia viranhaltijoita. Hyvinvointialueen rakentaminen on pilkottu tehtäväkokonaisuuksiksi, joille puolestaan on nimetty vastuuvalmistelijoina. Tämä vastuuvalmistelijoiden joukko on tärkeä sidosryhmä. Väliaikaisten valmistelutoimielinten alle on paikoin perustettu myös eri alojen asioihin keskittyviä jaostoja, muun muassa tärkeät yhdyspintajaostot.

Jaostojen jäsenten ja vastuuvalmistelijoiden tietoja löydät sote-uudistuksen alueellisilta verkkosivuilta:

<https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-10/Lista%20sote-uudistusten%20verkkosivuista%20alueilla.pdf>

2. Seuraa hyvinvointialueesi tilaisuuksia, työpajoja ja päätöksentekoa

Seuraa sote-uudistuksen etenemistä omalla hyvinvointialueella ja pyri osallistumaan siihen. Erityisesti kannattaa seurata hyvinvointialueella järjestettäviä järjestöjä koskevia avoimia tilaisuuksia. Niissä saa tietoa sote-uudistuksen alueellisesta toimeenpanosta ja niissä voi rakentaa tarpeellisia yhteyksiä.

Tietoa hyvinvointialueiden väliaikaisten valmistelutoimielinten jäsenistä, hyvinvointialueiden vastuuvalmisteliijoista, sote-uudistuksen etenemisestä, alueen päätöksenteosta ja järjestöjä koskevista tilaisuuksista kannattaa saada sote-uudistukseen liittyviltä alueellisilta verkkosivuilta:

<https://innokyla.fi/sites/default/files/2021-10/Lista%20sote-uudistusten%20verkkosivuista%20alueilla.pdf>

3. Ota yhteyttä palveluiden kehittämishankkeissa työskenteleviin henkilöihin

Uudistuksen tueksi hyvinvointialueilla on käynnistetty ohjelmia, joissa alueen sosiaali- ja terveyspalveluita kehitetään (esim. Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelma) sekä rakenneuudistushanke, joiden alueellisilla hankkeilla on vastuuhenkilöitä ja hankepäälliköitä. Kannattaa poimia alueellisista hankkeista ainakin ne henkilöt, joiden työhön kuuluu järjestöyhteistyö: <https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/kansallinen-tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma>

ja

<https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/kansallinen-sosiaali-ja-terveydenhuollon-rakenneuudistus>

3 Hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamiskeinot

Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Keskeisimpiä vaikuttamiskeinoja ovat hyvinvointialueen asukkaan äänioikeus aluevaaleissa ja

äänestysoikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksessä. Hyvinvointialueen jäsenellä on lisäksi aloiteoikeus hyvinvointialueen toimintaa koskeissa asioissa.

Hyvinvointialueella on kolme erilaista vaikuttamistoimielintä. Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto.

Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä niin, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava näiden elinten toimintaedellytyksistä.

Aluevaltuuston on pidettävä huolta asukkaiden monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
- selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
- suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
- tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua

Eläkeliiton piirin on yritettävä myös itse olla aluehallinnon aktiivinen kumppani asukkaiden osallistumismahdollisuuksien toteuttamiseksi.